

Protocol 4003

Inventariserend Veldonderzoek

Dit protocol maakt onderdeel uit van de Kwaliteitsnorm Nederlandse archeologie. Deze Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.3), is op 09-12-2013 vastgesteld door het Centraal College van Deskundigen (CCvD) Archeologie, ondergebracht bij de SIKB te Gouda.

INHOUDSOPGAVE

Doel.....	3
Bepalen onderzoeksmethode.....	3
Toelichting op stroomdiagram: keuze onderzoeksmethode karterend IVO	4
Stroomdiagram keuze onderzoeksmethode karterend IVO deel 1.....	5
Stroomdiagram keuze onderzoeksmethode karterend IVO deel 2.....	6
KNA-leidraden.....	8
Proces.....	8
Deponeren.....	8
Actoren protocol IVO-proefsleuvenonderzoek (IVO-P)	9
Deelproces 1: Voorbereiden IVO-P.....	10
Deelproces 2: Uitvoeren IVO-P.....	11
Deelproces 3: Uitwerken IVO-P	13
Actoren protocol IVO-Overig (IVO-O)	15
Deelproces 1: Voorbereiden IVO-O	16
Deelproces 2: Uitvoeren IVO-O	17
Deelproces 3: Uitwerken IVO-O.....	18
SPECIFICATIES INVENTARISEREND VELDONDERZOEK.....	19
VS01	20
VS02	21
VS03	23
VS04	25
VS05	27
VS06	29
VS07	31

Eigendomsrecht

Dit protocol is opgesteld in opdracht van en uitgegeven door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB). Het Centraal College van Deskundigen (CCvD) Archeologie, ondergebracht bij SIKB, beheert dit protocol inhoudelijk. De actuele versie staat op de website van SIKB (www.sikb.nl) en is op elektronische wijze tegen ongewenste aanpassingen beschermd. Het is niet toegestaan om wijzigingen aan te brengen in de originele en door het CCvD Archeologie goedgekeurde en vastgestelde teksten met het doel hieraan rechten te (kunnen) ontlennen.

© Copyright SIKB

Overname van tekstdelen is toegestaan met bronvermelding. Alle rechten berusten bij SIKB.

Bestelwijze

Dit protocol is, evenals de beoordelingsrichtlijn waarbij dit hoort, in digitale vorm kosteloos te verkrijgen bij SIKB. Een ingebonden versie kunt u bestellen tegen kosten, op te vragen bij SIKB.

Helpdesk/gebruiksaanwijzing

Voor vragen over inhoud en toepassing van dit protocol kunt u terecht bij SIKB.

PROTOCOL 4003 INVENTARISEREND VELDONDERZOEK

Doel

Het doel van inventariserend veldonderzoek (IVO) is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting, zoals geformuleerd in het bureauonderzoek.

Het gaat om gebieds- of vindplaatsgericht onderzoek. IVO gebeurt door middel van waarnemingen in het veld, waarbij (extra) informatie wordt verkregen over bekende en/of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied. Dit omvat de aan- of afwezigheid, de aard, de omvang, de datering, de gaafheid, de conservering en de inhoudelijke kwaliteit van de archeologische waarden.

Het resultaat van een IVO is een rapport met een waardering en een inhoudelijk (selectie-)advies (buiten normen van tijd en geld), aan de hand waarvan een beleidsbeslissing (meestal een selectiebesluit) genomen kan worden. Dit betekent dat de veldactiviteiten uitgevoerd worden tot het niveau waarop deze beslissing gefundeerd genomen kan worden, d.w.z. dat de archeologische waarden van het terrein/vindplaats in voldoende mate zijn vastgesteld.

Bepalen onderzoeksmethode

Bij een IVO kan een onderscheid aangebracht worden in een verkennende, karterende en waarderende vorm:

Het verkennende IVO heeft tot doel inzicht te krijgen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden. Een eenvoudige terreininspectie, maar ook geo-archeologisch booronderzoek behoren tot de middelen. Het doel is kansarme zones uit te sluiten en kansrijke zones te selecteren voor de volgende vormen van onderzoek.

Tijdens een karterend IVO wordt het terrein systematisch onderzocht op de aanwezigheid van vondsten en/of sporen.

In een waarderend IVO kan het waarnemingsnet verdicht worden om de aard, omvang, datering, gaafheid, conservering en inhoudelijke kwaliteit van de archeologische resten vast te stellen.

Cruciaal voor de uitvoering van een IVO is de keuze voor een bepaalde onderzoeksmethode, waarmee de gespecificeerde archeologische verwachting, zoals gesteld in het bureauonderzoeksrapport, op een correcte wijze getoetst kan worden in het veld.

De ideale onderzoeksmethode, die een antwoord kan geven op *alle* vragen, bestaat niet; voor de verschillende archeologische complexen/vindplaatsen die opgespoord of gewaardeerd moeten worden, bestaan verschillende methodes. Soms volstaat een oppervlaktekartering, in een ander geval moet tot 5 m diep geboord worden of is een proefsleuf noodzakelijk. Indien de onderzoeksmethode niet is voorgeschreven, kan het aan de deskundigheid van de uitvoerende instantie overgelaten worden de meest effectieve en efficiënte methode te selecteren, mits het stroomdiagram 'keuze onderzoeksmethode karterend IVO' wordt gevolgd (zie pagina 3). Tevens wordt geadviseerd gebruik te maken van de KNA-leidraden voor het bepalen van de juiste onderzoeksmethode. Indien aan het IVO een bureauonderzoek is voorafgegaan zal hierin reeds een aanbeveling voor de onderzoeksmethode zijn gedaan.

Er zijn eisen aan de (wetenschappelijke) onderbouwing van de keuzes in het stroomdiagram gesteld:

1. Een verantwoording van alle gebruikte **informatie**, waarop de keuze gebaseerd wordt;
2. Een beschrijving van de veronderstelde **kenmerken** van de verwachte archeologische vindplaatsen m.b.t. diepteligging, omvang, archeologische indicatoren, ruimtelijke verdelingen binnen de vindplaats, artefacten.

Toelichting op stroomdiagram: keuze onderzoeksmethode karterend IVO

Booronderzoek en proefsleuvenonderzoek zijn op dit moment de enige karterende methoden voor het opsporen van (niet-zichtbare) sites buiten de historische kern die breed inzetbaar zijn. Andere prospectietechnieken zijn alleen in specifieke omstandigheden toepasbaar. Wel wordt er op het gebied van geofysische prospectietechnieken steeds meer kennis opgedaan. Inmiddels is ook de '*Guidelines Geophysical Survey in Archaeological Field Evaluation*' als KNA-Leidraad opgenomen in de lijst van KNA-leidraden (zie www.sikb.nl): 'KNA-Leidraad Geofysisch Onderzoek (*Guideline English Heritage*)'. Deze leidraad is voorzien van een Nederlandse toelichting 'KNA-Leidraad Geofysisch Onderzoek toelichting'. Geofysische prospectie kan in Nederland deel uitmaken van de processtappen die zowel op de verkennende als de karterende en waarderende fase zien; al dan niet in combinatie met andere prospectie- en waarderingsmethoden.

Een kanttekening dient geplaatst te worden bij de oppervlaktekartering. Hoewel beperkt toepasbaar, kan deze techniek een bijzonder waardevolle aanvulling zijn op een boor- of proefsleuvenonderzoek. Als in het veld blijkt dat (plaatselijk) sprake is van aangeploegde vondstlagen of aanwezigheid van molshopen en geschoonde sloten, dan is het raadzaam om boor- of proefsleuvenonderzoek te combineren met een oppervlaktekartering. Booronderzoek is een geschikte prospectietechniek voor het opsporen van sites die zich kenmerken door een archeologische laag of een vondststrooiing met een voldoende hoge dichtheid.

Indien een op te sporen site zich kenmerkt door een lage vondstdichtheid (< 40 vondsten/m²) is booronderzoek minder geschikt. Sites met een lage vondstdichtheid en een grondsporenniveau, zoals grafvelden, zijn het efficiëntst op te sporen aan de hand van de proefsleuvenonderzoek (met een graafmachine). Proefsleuven zijn bij lage vondstdichtheden en een grondsporenniveau effectiever in het opsporen van sites dan booronderzoek. Sites met een lage vondstdichtheid, maar zonder een grondsporenniveau kunnen het best opgespoord worden door het (handmatig) graven van testputten.¹

Met behulp van het stroomdiagram 'keuze onderzoeksmethode karterende fase' wordt aangegeven in welke situaties booronderzoek een geschikte opsporingstechniek is en welke strategie dan gehanteerd dient te worden. Daarbij wordt verwezen naar KNA-leidraden Inventariserend Veldonderzoek deel Karterend booronderzoek versie 2 en Proefsleuvenonderzoek versie 1.012.²

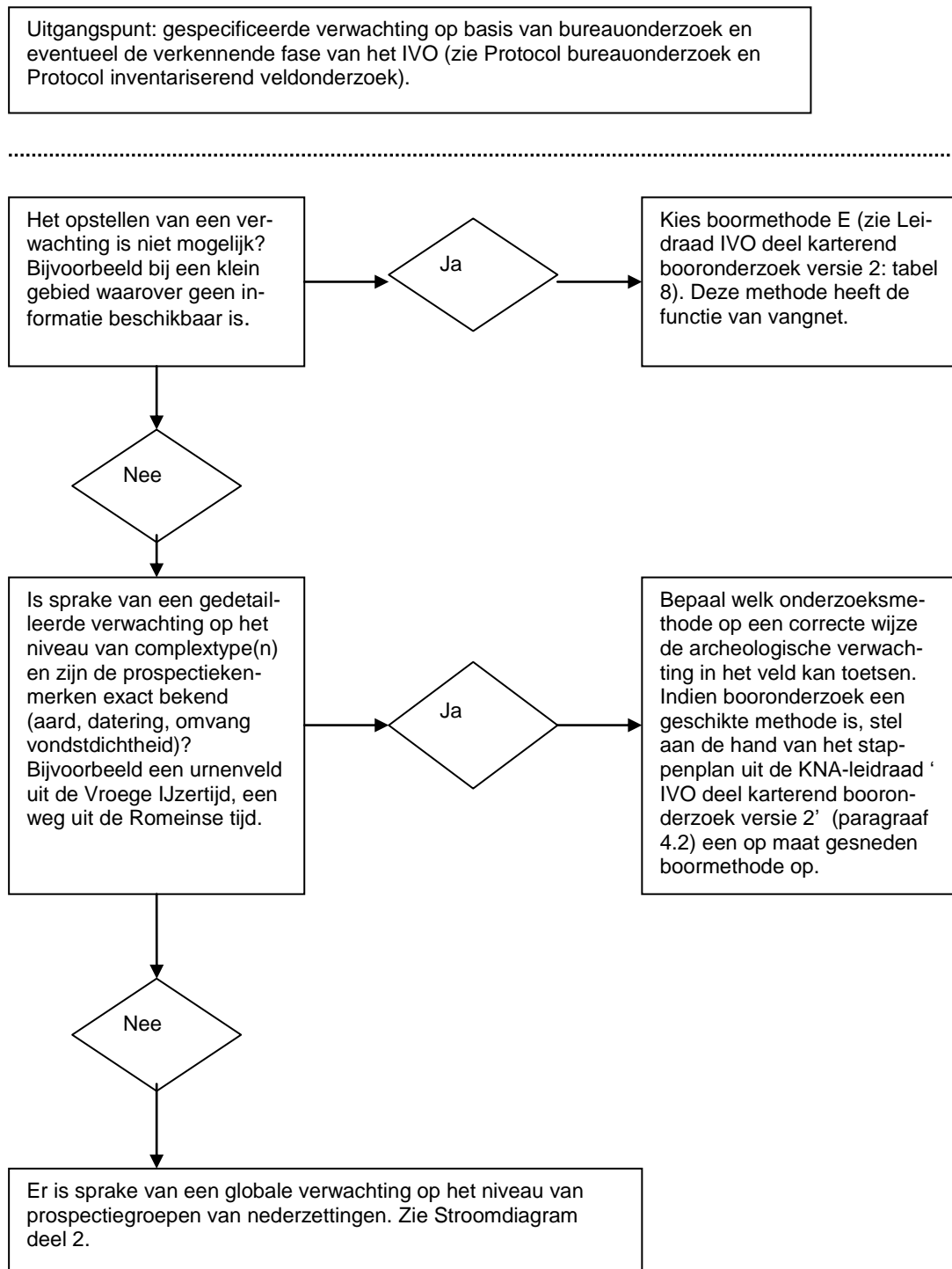
Ten slotte dient in dit kader melding gemaakt te worden van het kennisdocument aangaande de optimale opsporing van steentijdvindplaatsen. Het betreft een RAM-rapport dat ook te raadplegen is via de website van de SIKB: 'Optimale strategieën voor het opsporen van Steentijdvindplaatsen met behulp van booronderzoek. Een statistisch perspectief'.

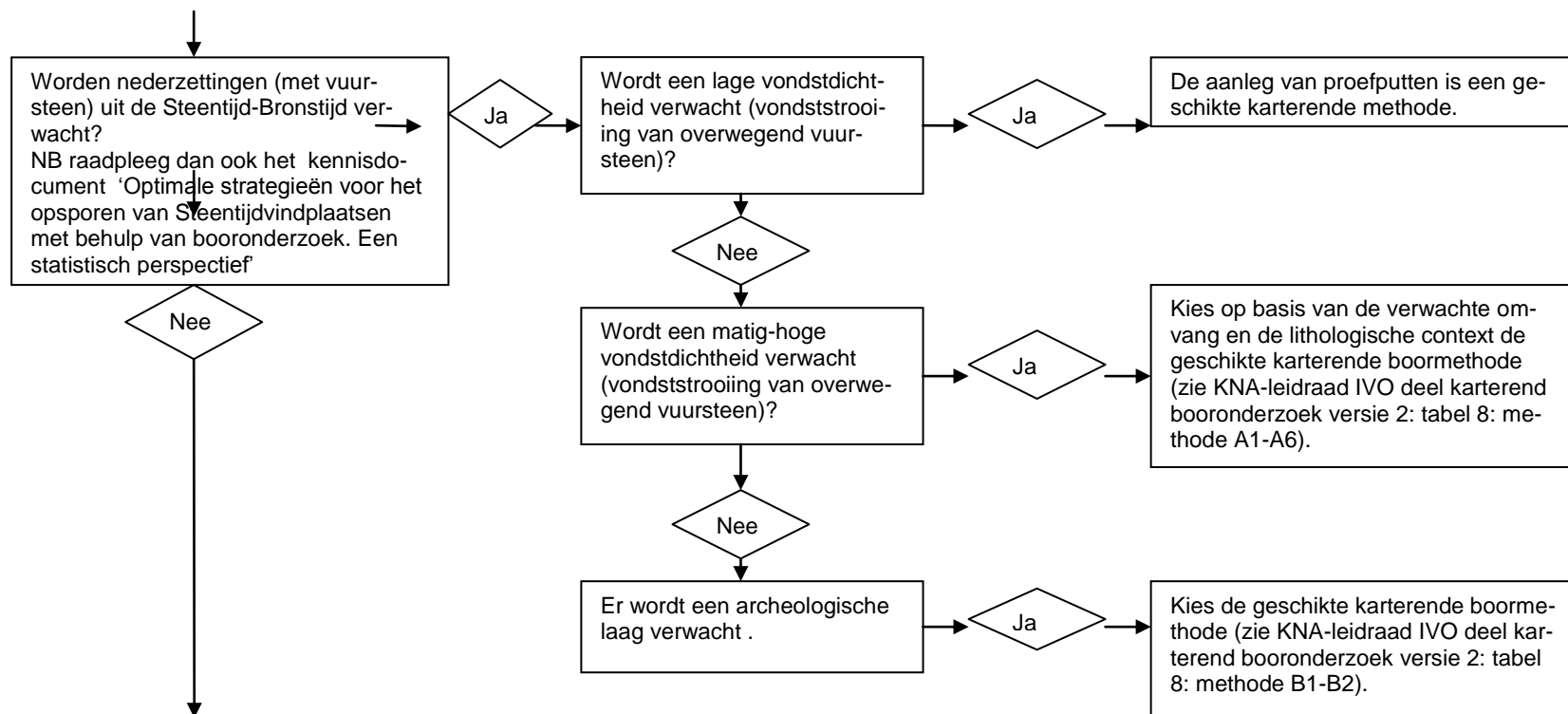
¹ De inhoud van de tekst is ontleend aan 'Prospectief boren' (RAAP-rapport 1000) van Tol *et al*, 2004. Zie ook de KNA-leidraden Inventariserend Veldonderzoek deel Karterend booronderzoek versie 2 en Proefsleuvenonderzoek versie 1.012.

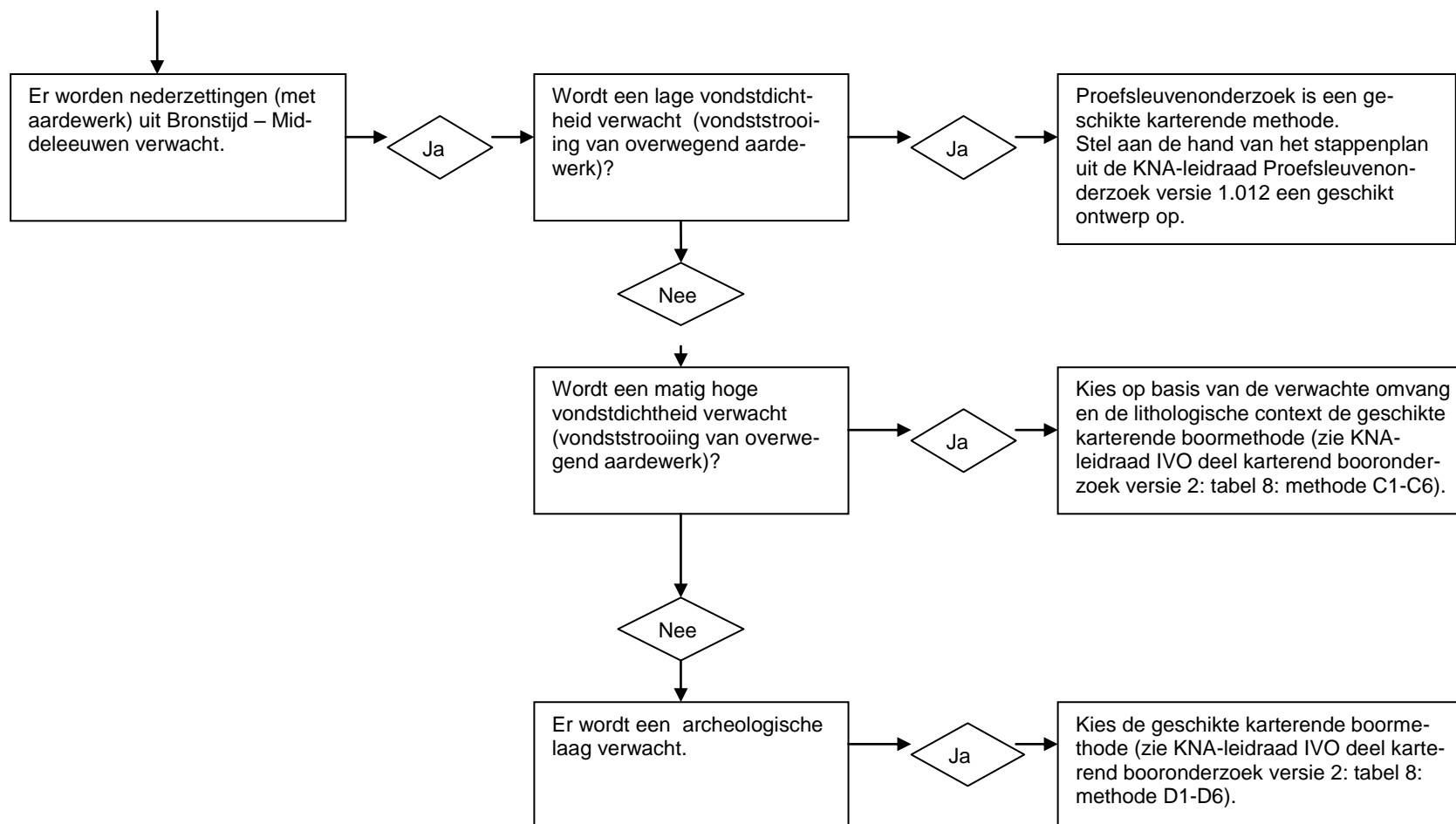
² Verkrijgbaar via de SIKB. Zie www.sikb.nl (in downloadversie).

Stroomdiagram keuze onderzoeksmethode karterend IVO deel 1

Stroomdiagram keuze onderzoeksmethode karterend IVO deel 2

KNA-leidraden

Voor kwaliteitsrichtlijnen voor een IVO, karterende vorm, wordt verwezen naar de KNA-Leidraad Inventariserend Veldonderzoek deel Karterend booronderzoek versie 2.³

Voor kwaliteitsrichtlijnen voor een IVO-P wordt verwezen naar de KNA-Leidraad Proefsleuvenonderzoek, versie 1.012.

Daarnaast is er een KNA-Leidraad voor geofysische prospectiemethoden: KNA-Leidraad 'Geofysisch Onderzoek (*Guideline English Heritage*)', vergezeld van een Nederlandse toelichting 'KNA-Leidraad Geofysisch Onderzoek toelichting'.

Wanneer er in de gespecificeerde archeologische verwachting sprake is van de mogelijke aanwezigheid van steentijdvindplaatsen dan kan het kennisdocument 'Optimale strategieën voor het opsporen van Steentijdvindplaatsen met behulp van booronderzoek. Een statistisch perspectief' geraadpleegd worden (ook te vinden op de website van de SIKB).

Proces

Binnen het proces IVO worden, afhankelijk van het karakter van het veldwerk (en de hieruit voortvloeiende benodigde activiteiten), twee subprocessen onderscheiden:

1. Proefsleuvenonderzoek (IVO-P). Dit omvat het uitvoeren van proefputten en proefsleuven en bestaat uit drie deelprocessen: het voorbereiden, het uitvoeren en het uitwerken van de veldwerkresultaten. Hiervoor is een Programma van Eisen (PvE) vereist (vanuit de KNA, zie ook pagina 3, 4 en 5 van Protocol 4002 Opstellen PvE).
2. Overig IVO (IVO-Overig). Ook dit bestaat uit drie deelprocessen: het voorbereiden, het uitvoeren van het veldwerk en het uitwerken van de veldwerkresultaten. Hieronder vallen typen onderzoek als veldkartering, boringen en geofysisch onderzoek. Hiervoor volstaat een Plan van Aanpak (PvA).

Het is natuurlijk mogelijk een IVO uit te voeren waarin proefsleuvenonderzoek gecombineerd wordt met een ander type IVO (uit subproces 2). In dat geval moeten de drie deelprocessen worden doorlopen, waarbij voor het uitvoeren en het uitwerken (deelproces 2 en 3) beide subprocessen moeten worden doorlopen; een PvE is dan vereist. Ook is het mogelijk dat niet alle stappen doorlopen hoeven te worden.

Deponeren

Voor het deponeren van materiaal geldt de wettelijke termijn: uiterlijk twee jaar na het beëindigen van het veldwerk moeten de documentatie en het vondstmateriaal zijn gedeponeerd. Het deponeren van documentatie en vondstmateriaal is gesplitst. Hierover kunnen afspraken worden gemaakt in onderling overleg met de betreffende deponhouder (/eigenaar vondsten).

---

³ Verkrijgbaar via de SIKB. Zie www.sikb.nl (in downloadversie).

Actoren protocol IVO-proefsleuvenonderzoek (IVO-P)

1. KNA-archeoloog Ba
2. KNA-archeoloog Ma
3. Senior KNA-archeoloog
4. *Senior veldtechnicus*⁴
5. Conserveringsspecialist (indien nodig)
6. Materiaalspecialist

---

⁴ Voor de Senior veldtechnici geldt een aparte regeling binnen de KNA Landbodems. Zie Toelichting op de KNA Landbodems versie 3.3, onder actoren, voor de inhoud van deze regeling en de eisen aan de Senior veldtechnicus.

Deelproces 1: Voorbereiden IVO-P				
no	activiteit	procedure/beschrijving	actor	spec
1.1	Opstellen Plan van Aanpak IVO-P	Op basis van het PvE en de resultaten van eerder uitgevoerd onderzoek wordt het PvA IVO-P opgesteld met daarin de opzet van het onderzoek. In principe maakt het PvA-Specialistisch Onderzoek hier deel van uit.	KNA-archeoloog Ba, Specialist	VS01 SP01
1.2	Aanmelden onderzoek bij Archis	Voor aanvang van de veldwerkzaamheden wordt het onderzoek aangemeld in Archis.		
OK	CONTROLE	De processtappen 1.1 en 1.2 worden gecontroleerd de KNA-archeoloog Ma. Bij goedkeuring zet hij/zij een handtekening/paraaf op het PvA IVO-P. Indien de aanmelding bij Archis is gedaan, wordt het proces vrijgegeven voor deelproces 2: het uitvoeren van het IVO-P.		
	VERBETEREN			
	STOP	Einde van deelproces 1.		

Deelproces 2: Uitvoeren IVO-P				
no	activiteit	procedure/beschrijving	actor	spec
2.0	Leidinggeven	Het daadwerkelijk leiding geven aan het veldwerk. De leidinggevende stuurt ter plaatse alle bij het veldwerk betrokken medewerkers zonder tussenkomst van anderen aan. De leidinggevende signaleert ontwikkelingen in onderzoeksvragen en -resultaten en is verantwoordelijk voor de strategische beslissingen op het terrein van (wijziging in) de vraagstelling, de opgravingsstrategie en documentatie.	KNA-archeoloog Ma	
2.1	Uitzetten hoofdmeetsysteem, afgeleide systemen, opgravingsputten en vast(e) NAP-punt(en).	Aanleg hoofdmeetsysteem. Vastleggen van afgeleide meetsyste(e)m(en) en punt(en). Uitzetten werkputten. Aanbrengen (een) vast(e) NAP-punt(en).		OS02
OK	CONTROLE	Processtap 2.1 wordt gecontroleerd door de KNA-archeoloog Ba. Indien akkoord legt hij/zij dit vast en kan verder worden gegaan met processtap 2.2.		
	VERBETEREN			
2.2	Uitvoeren IVO-P	Het graven van proefsleuven of proefputten. Dit resulteert in documentatie, vondsten en monsters.	KNA-archeoloog Ba, Senior veldtechnicus, Specialist, Conserveeringspecialist (indien nodig)	OS03 OS04 OS05 OS06 OS07 OS08 OS10 OS11
2.3	Schrijven dag- en weekrapporten	De werkzaamheden van het onderzoek worden bijgehouden in dag- en weekrapporten.	KNA-archeoloog Ba, Senior veldtechnicus	OS09
OK	CONTROLE	De processtappen 2.2 en 2.3 worden gecontroleerd door de Senior KNA-archeoloog. Bij akkoord zet hij/zij een handtekening/paraaf in het dagrapport of op de gegenereerde documentatie al naar gelang het kwaliteitssysteem van de betreffende organisatie dat voorschrijft. Daarna kan verder gegaan worden met processtap 2.4. De volgende momenten vereisen in elk geval de aanwezigheid van de Senior KNA-archeoloog in het veld: -de aanleg van het eerste sporenveld, waarbij hij/zij zich ervan vergewist dat het vlak op het juiste niveau is aangelegd; -indien in het veld blijkt dat het onderzoek niet conform de voorgeschreven vraagstelling/strategie kan worden uitgevoerd, en hij/zij zich in het veld op de hoogte dient te stellen van de feiten (zie PS04).		
	VERBETEREN			

Vervolg deelproces 2				
2.4	Melden eerste bevindingen onderzoek bij Archis	Uiterlijk 2 weken na beëindiging van de veldwerkzaamheden worden de eerste bevindingen van grondsporen en vondsten (vondstmeldingen) van het onderzoek gemeld in Archis.		
OK	CONTROLE	Processtap 2.4 wordt gecontroleerd door de KNA-archeoloog Ba. Indien de Archismelding is gedaan, wordt het proces vrijgegeven voor deelproces 3: het uitwerken van het IVO-P.		
	VERBETEREN			
	STOP	Einde van deelproces 2.		

Deelproces 3: Uitwerken IVO-P				
No	activiteit	procedure/beschrijving	Actor	spec
3.1	Uitwerken sporen en structuren	Sporen en structuren worden beoordeeld op geschiktheid voor analyse, geanalyseerd en gedocumenteerd.	KNA-archeoloog Ma, Specialist	OS14
3.2	Uitwerken vondsten en monsters	De vondsten en monsters worden beoordeeld op geschiktheid voor analyse, geanalyseerd en gedocumenteerd. De resultaten worden vastgelegd in deelrapporten, dan wel onderdelen van het standaardrapport. De analyse vindt plaats onder omstandigheden die de stabiliteit van het materiaal waarborgen.	KNA-archeoloog Ma, Specialist	SP02 OS16
3.3	Opstellen standaardrapport IVO-P en waardering	De resultaten van de uitwerking en de waardering worden vastgelegd in een standaardrapport. Dit omvat ook de evaluatie van de resultaten van al het onderzoek voorafgaand aan het IVO-P.	KNA-archeoloog Ma, Specialist	VS05 VS06
3.4	Opstellen selectieadvies	Er wordt een selectieadvies opgesteld in overeenstemming met de waardering, het heersend archeologiebeleid en de vigerende selectiecriteria.	KNA-archeoloog Ma	VS07
OK	CONTROLE	De processtappen 3.1 t/m 3.4 worden gecontroleerd door de Senior KNA-archeoloog. Hij/zij toetst of in het rapport antwoord gegeven wordt op de vraagstelling in het PvE. Indien akkoord legt de Senior KNA-archeoloog dit vast en kan verder worden gegaan met processtap 3.5.		
	VERBETEREN			
3.5	Aanleveren standaardrapport aan Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en bevoegde overheid	De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de bevoegde overheid krijgen zodra gereed doch uiterlijk binnen twee jaar na beëindiging van de veldwerkzaamheden het standaardrapport aangeleverd.		
3.6	Afmelden onderzoek bij Archis – overdracht onderzoeksgegevens	De relevante resultaten worden binnen twee maanden na afronding van het standaardrapport aangeleverd bij Archis.		
3.7	Aanleveren van documentatie bij depot	De opgravingsdocumentatie wordt binnen twee jaar na afronding van het veldwerk conform de eisen van de deponthouder (/eigenaar vondsten) bij het aangewezen depot aangeleverd.		DS01 DS02 OS17
3.8	Aanleveren van vondstmateriaal bij depot	Het vondstmateriaal (vondsten, monsters) wordt binnen twee jaar na afronding van het veldwerk conform de eisen van de deponthouder (/eigenaar vondsten) bij het aangewezen depot aangeleverd.		DS03 OS17

Vervolg deelproces 3			
3.9	Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot	Digitale documentatie wordt binnen twee jaar na afronding van het veldwerk overgedragen aan het e-Depot.	DS05
OK	CONTROLE	De processtappen 3.5 tot en met 3.9 worden gecontroleerd door de KNA-archeoloog Ma. Indien akkoord legt hij dit vast en wordt het proces is beëindigd.	
	VERBETEREN		
	STOP	Einde van het proces.	

Actoren protocol IVO–Overig (IVO-O)

1. Prospector Ba
2. Prospector Ma
3. Senior prospector

Deelproces 1: Voorbereiden IVO-O				
no	activiteit	procedure/beschrijving	actor	spec
1.1	Opstellen Plan van Aanpak IVO-Overig	Op basis van de resultaten van eerder uitgevoerd onderzoek en –indien aanwezig een PvE- wordt het PvA IVO-O opgesteld met daarin de opzet van het onderzoek. In principe maakt het PvA-Specialistisch Onderzoek hier deel van uit.	Prospector Ba	VS01 SP01
1.2	Aanmelden onderzoek bij Archis	Voor aanvang wordt het onderzoek aangemeld in Archis.		
OK	CONTROLE	De processtappen 1.1 en 1.2 worden gecontroleerd door de Senior Prospector. Bij goedkeuring zet hij/zij een handtekening/paraaf op het PvA IVO-O. Indien de Archis-melding is gedaan, wordt het proces vrijgegeven voor deelproces 2: het uitvoeren van het IVO-O.		
	VERBETEREN			
	STOP	Einde van deelproces 1.		

Deelproces 2: Uitvoeren IVO-O				
no	activiteit	procedure/beschrijving	actor	spec
2.0	Leidinggeven	Het daadwerkelijk leiding geven aan het veldwerk. De leidinggevende stuurt ter plaatse alle bij het veldwerk betrokken medewerkers zonder tussenkomst van anderen aan. De leidinggevende signaleert ontwikkelingen in onderzoeksvragen en -resultaten en is verantwoordelijk voor de strategische beslissingen op het terrein van (wijziging in) de vraagstelling, de opgravingsstrategie en documentatie.	Prospector Ma ⁵	
2.1	Uitvoeren IVO-Overig	Uitvoeren van (de verschillende onderdelen van) het IVO-O.	Prospector Ba	VS02 VS03 VS04
OK	CONTROLE	De processtap 2.1 wordt gecontroleerd door de Senior Prospector. Hij/zij beoordeelt of voldoende betrouwbare gegevens zijn verzameld om de waardering te kunnen doen conform de opdracht. Indien het onderzoek aan alle eisen voldoet, legt de Senior Prospector dit vast en kan verder worden gegaan met processtap 2.2.		
	VERBETEREN			
2.2	Melden eerste bevindingen onderzoek bij Archis	Uiterlijk twee weken na beëindiging van de veldwerkzaamheden worden de eerste bevindingen van grondsporen en vondsten (vondstmeldingen) van het onderzoek aan Archis gemeld.		
OK	CONTROLE	Processtap 2.2 wordt gecontroleerd door de Prospector Ma. Indien de eerste bevindingen bij Archis zijn gemeld, wordt het proces vrijgegeven voor deelproces 3: de uitwerking van het onderzoek.		
	VERBETEREN			
	STOP	Einde van deelproces 2.		

⁵ NB Wanneer deze prospector Ma geen master archeologie heeft, maar een master aardwetenschappen, dan dient deze ook te voldoen aan de regeling met betrekking tot aardwetenschappers (toetsing aardwetenschappers in het kader van de vergunningverlening door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Zie ook artikel 17 van de BAMZ en brief Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed d.d. 28 juli 2009, referentienummer B 2009 31). NB dit geldt alleen voor de Prospector Ma die leidinggeeft.

Deelproces 3: Uitwerken IVO-O				
no	activiteit	procedure/beschrijving	actor	spec
3.1	Uitwerken vondsten en (boor)monsters	De vondsten en (boor)monsters worden beoordeeld op geschiktheid voor analyse, geanalyseerd en gedocumenteerd.	Prospector Ma	VS03 SP02
3.2	Analyseren resultaten IVO-Overig	Alle gegevens, verzameld tijdens het IVO-O, worden geanalyseerd om tot een waardering van het onderzoeksterrein te komen.	Prospector Ma	VS02 VS03 VS04
3.3	Opstellen standaardrapport IVO-Overig en waardering	De resultaten van de uitwerking en de resulterende waardering worden vastgelegd in een standaardrapport.	Prospector Ma	VS05 VS06
3.4	Opstellen selectieadvies	Er wordt een selectieadvies opgesteld in overeenstemming met de waardering, het heersende archeologiebeleid en de vigerende selectiecriteria.	Prospector Ma	VS07
OK	CONTROLE	De processtappen 3.1 t/m 3.4 worden gecontroleerd door de Senior Prospector. Hij/zij toetst of de waardering in het rapport antwoord geeft op de vraagstelling in de opdracht. Indien akkoord legt de Senior Prospector dit vast en kan verder worden gegaan met processtap 3.5.		
	VERBETEREN			
3.5	Aanleveren standaardrapport IVO-Overig aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de bevoegde overheid	De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de bevoegde overheid krijgen zodra gereed doch uiterlijk binnen twee jaar na beëindiging van de veldwerkzaamheden het standaardrapport aangeleverd.		
3.6	Afmelden onderzoek bij Archis – overdracht onderzoeksgegevens	De relevante resultaten worden binnen twee maanden na afronding van het standaardrapport aangeleverd bij Archis.		
3.7	Aanleveren van documentatie bij het depot	De documentatie wordt binnen twee jaar na afronding van het veldwerk conform de eisen van de deponhouder (/eigenaar vondsten) bij het aangewezen depot aangeleverd.		DS01 DS02
3.8	Aanleveren van vondstmateriaal bij het depot	Het vondstmateriaal (vondsten, monsters) wordt binnen twee jaar na afronding van het veldwerk conform de eisen van de deponhouder (/eigenaar vondsten) bij het aangewezen depot aangeleverd.		DS03 OS17
3.9	Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot	Digitale documentatie wordt binnen twee jaar na afronding van het veldwerk overgedragen aan het e-Depot.		DS05
OK	CONTROLE	De processtappen 3.5 tot en met 3.9 worden gecontroleerd door de Prospector Ma. Hij/zij controleert de ontvangstbevestigingen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de bevoegde overheid, Archis, het e-Depot en de overdrachtsverklaring van het depot, en parafeert deze indien akkoord. Hiermee wordt het proces beëindigd.		
	VERBETEREN			
	STOP	Einde van het proces.		

SPECIFICATIES INVENTARISEREND VELDONDERZOEK

VS01	Opstellen Plan van Aanpak IVO-O/P	
SP01	Plan van Aanpak Specialistisch onderzoek	Zie protocol 4006 Specialistisch onderzoek
OS02 t/m OS16	Uitvoeren proefsleuvenonderzoek	Zie protocol 4004 Opgraven
VS02	Uitvoeren oppervlaktekartering	
VS03	Uitvoeren booronderzoek	
VS04	Uitvoeren geofysisch onderzoek	
VS05	Opstellen standaardrapport IVO-O/P	
VS06	Waarderen	
VS07	Opstellen selectieadvies	
DS01	Beschikbaar stellen van de onderzoeksidentificatie-gegevens	Zie protocol 4010 Depotbeheer
DS02	Aanleveren en in ontvangst nemen documentatie	Zie protocol 4010 Depotbeheer
DS03	Aanleveren vondsten en monsters	Zie protocol 4010 Depotbeheer
OS17	Gestandaardiseerde beschrijving van brondocumentatie bij het deponeren van archeologisch vondstmateriaal (d.m.v. de pakbon)	Zie protocol 4004 Opgraven
DS05	Overdracht van digitale gegevens	Zie protocol 4010 Depotbeheer

VS01 Opstellen Plan van Aanpak IVO-O/P

Toelichting

Het PvA is een gedetailleerd werkplan van de te volgen werkwijze bij de uitvoering van een project. Doorgaans is het een praktische vertaling van het PvE (indien aanwezig) en wordt in het veld gebruikt als handleiding voor het onderzoek. Het bevat in elk geval de concrete planning van het veldwerk en een beschrijving van de wijze waarop het onderzoek wordt uitgevoerd.

Het PvA Specialistisch onderzoek maakt deel uit van dit PvA, indien zulk onderzoek aan de orde is.

Producten

- Plan van Aanpak

Kwaliteitseisen

Alle onderstaande onderwerpen dienen in het PvA opgenomen te zijn. Naast onderstaande kwaliteitseisen geldt dat de afspraken en procedures in overeenstemming moeten zijn met het PvE (indien aanwezig) en het contract met de opdrachtgever.

onderwerp	kwaliteitseis(en)
Administratieve gegevens	- Zie VS05.
Inleiding	- Probleemformulering van het onderzoek (conform PvE indien aanwezig), met verwijzing naar uitkomsten (waardering/ verwachtingsmodel) bureauonderzoek en bij IVO-proefsleuven naar het PvE.
Namenlijst	- Alle bij de uitvoering van het onderzoek betrokken partijen. - De beoogde uitvoerders van het onderzoek. - Aanspreekpunten, functies en verantwoordelijkheden. - Onderaannemers.
Plan van overleg	- Planning overlegstructuur tussen opdrachtgever en uitvoerder.
Uitvoeringsplan veldwerkzaamheden	- Plan voor de uitvoering van werkzaamheden in het veld. - Beschrijving van de werkzaamheden, de onderzoeksopzet en methode (conform PvE indien aanwezig).
Planning	- De fasering van het onderzoek (verkennend, karterend en/of waarderend onderzoek) en de te leveren producten of diensten per fase: inzet, tijd en middelen.
Monsternameplan	- Plan voor het nemen van monsters (conform PvE indien aanwezig). - Planning van te nemen monsters gebaseerd op advies specialisten en voor IVO-proefsleuven op het PvE (per relevante categorie). - Actieplan in geval van bijzondere omstandigheden (bijvoorbeeld raadplegen ter zake deskundig specialist). Zie ook SP01.
Vergunningen	- Moeten aanwezig zijn.
Risicoanalyse	- Moet aanwezig zijn.
Veiligheidsplan	- Moet aanwezig zijn.

VS02

Uitvoeren oppervlaktekartering

Toelichting

Voor oppervlaktekartering mag gekozen worden als aannemelijk gemaakt is dat verwachte vondsten of sporen zich aan of nabij de oppervlakte bevinden en zichtbaar zijn op het moment dat het onderzoek uitgevoerd wordt. Oppervlaktekartering omvat het belopen van akkers, inspecteren van molshopen, geschoonde slootkanten en andere bodemontsluitingen.

Indien de vondstzichtbaarheid bij aankomst in het onderzoeksgebied slechter is dan verwacht en aangenomen mag worden dat het onderzoek geen betrouwbare resultaten zal opleveren, dient overleg met opdrachtgever en eventueel bevoegde overheid plaats te vinden, voordat gestart wordt met de oppervlaktekartering.

Producten

- Verspreidingskaart
- Vondsten
- (Deel)rapport oppervlaktekartering

Bouwstenen

- Punt_locatie
- Punt_locatiekaart
- Vondst_veld
- Monster_veld
- Vondst_verwerking
- Monster_verwerking
- Foto
- Foto_onderwerp

Kwaliteitseisen

onderwerp	kwaliteitseis(en)
Begrenzing onderzoeks/ plan- gebied	- Begrenzing gebied in RD-coördinaten.
Uitvoering Oppervlaktekartering	- Er wordt gewerkt vanuit een gespecificeerde verwachting. Dit betekent dat het gehele gebied waar archeologische waarden vermoed worden, moet worden onderzocht. - Tijdens de uitvoering moet gedocumenteerd worden welke terreinen met welke methode onderzocht zijn. - De locatie (RD-coördinaten) van de vindplaats, concentraties van vondsten daarbinnen, of bijzondere vondsten of sporen zijn op verschillende manieren te bepalen, elk met hun eigen nauwkeurigheid. Bij het inmeten van de begrenzing van de vindplaats geldt dat de motivering van de keuze en registratie van de gebruikte methode en werkwijze met de aanduiding van de nauwkeurigheid een absolute vereiste is. Dit wordt gedocumenteerd. Aanvullende eisen kunnen in het PvE gesteld worden. Voor bijzondere vondsten of sporen geldt dat de fout niet meer dan tweeëneenhalve meter mag bedragen. - De hoogteligging t.o.v. NAP kan op verschillende wijze bepaald worden: inmeten met waterpas, <i>total station</i> of door schatting m.b.v. topografische- of hoogtepuntenkaarten. Motivering van de keuze en registratie van de gebruikte methode en werkwijzen met een aanduiding van de nauwkeurigheid is een absolute vereiste en moet worden gedocumenteerd. - De afstand tussen de raaien moet passen bij de afmetingen van de verwachte vindplaats of structuren. Bij combinaties van complextypen

	<p>met verschillende afmetingen is de kleinste maatgevend.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Na inmeten vondsten (en grondsporen) de vondsten verzamelen. - Vondsten die deel uitmaken van een concentratie behoeven niet individueel ingemeten te worden, m.u.v. bijzondere vondsten. De nauwkeurigheid hangt samen met de verwachte afmeting van de vindplaats of concentratie en moet gemotiveerd en gedocumenteerd worden. - Niet-bijzondere, losse vondsten (of strooiingen daarvan), die niet gerelateerd kunnen worden aan een site niet inmeten, maar wel registreren (bv. op perceelsniveau). - Bij grote hoeveelheden gelijksoortig vondstmateriaal (in type, aard of datering) kan volstaan worden met een selectie. Uitgangspunt blijft voldoende materiaal te verzamelen om uitspraken te doen over aard, kwaliteit, complexiteit, omvang en datering van de vindplaats. - De vondstzichtbaarheid bij de oppervlaktekartering moet goed worden gedocumenteerd. Hierbij moet gebruik gemaakt worden van de volgende aanduidingen: goed = geploegd en uitgeregend; matig = geploegd, niet uitgeregend; slecht = grasland, molshopen, slootkantononderzoek. - Dichtheid van het waarnemingsgrid.
Verspreidingskaart (in analoge vorm)	<ul style="list-style-type: none"> - RD-coördinaten. - Identificatie. - Noordpijl. - Legenda.
(Deel)rapport oppervlaktekartering	<ul style="list-style-type: none"> - Omvat alle gedocumenteerde gegevens. - Zie voor overige kwaliteitseisen VS05.

VS03

Uitvoeren booronderzoek

Toelichting

Voor het booronderzoek als onderzoeksmethode mag gekozen worden als aannemelijk gemaakt is dat verwachte vondsten (of in zeldzame gevallen sporen) of andere indicatoren in de boor op de veronderstelde diepte aanwezig en herkenbaar zijn. Er kan bij booronderzoek gewerkt worden met verschillende boorgrids, verschillende boordiameters, dieptes of waarnemingsmethodes (blote oog, zeven et cetera). Booronderzoek kan, behalve voor het karteren en waarderen van archeologische vindplaatsen, ook toegepast worden voor landschapsgenetisch onderzoek om het archeologische verwachtingsmodel te verfijnen. Deze specificatie is niet van toepassing op dit type onderzoek. Aanvullende methoden kunnen ingezet worden om ontbrekende informatie t.b.v. een waardestelling te verzamelen.

Aangeraden wordt om de kwaliteitseisen in de ASB (Archeologische Standaard Boorbeschrijving) als leidend te beschouwen.

Producten

- Boorbeschrijving
- Boormonsters
- Verspreidingskaart, indien relevant
- (Deel)rapport booronderzoek

Kwaliteitseisen

onderwerp	kwaliteitseis(en)
Algemeen	- Zie ASB voor algemene kwaliteitsrichtlijnen inzake booronderzoek.
Uitvoeren booronderzoek	- Er wordt gewerkt vanuit een verwachtingsmodel. Dit betekent dat het gehele gebied waar archeologische waarden vermoed worden, moet worden onderzocht. - Tijdens de uitvoering moet gedocumenteerd worden welke terreinen met welke methode onderzocht zijn. - De locatie (RD-coördinaten) van de vindplaats, concentraties van vondsten daarbinnen, of bijzondere vondsten of sporen zijn op verschillende manieren te bepalen, elk met hun eigen nauwkeurigheid. Bij het inmeten van de begrenzing van de vindplaats geldt dat de motivering van de keuze en registratie van de gebruikte methode en werkwijze met de aanduiding van de nauwkeurigheid een absolute vereiste is. Dit wordt gedocumenteerd. Aanvullende eisen kunnen in het PvE gesteld worden. Voor bijzondere vondsten of sporen geldt dat de fout niet meer dan tweeënhalve meter mag bedragen. - De hoogteligging t.o.v. NAP kan op verschillende wijzen bepaald worden: inmeten met waterpas, <i>total station</i> of door schatting m.b.v. topografische- of hoogtepuntenkaarten. Motivering van de keuze en registratie van de gebruikte methoden en werkwijzen met een aanduiding van de nauwkeurigheid is een absoluut vereiste en moet worden gedocumenteerd. - De afstand tussen de raaien en de individuele boringen moet passen bij de afmetingen van de verwachte vindplaats of structuren. Bij combinaties van complextypen met verschillende afmetingen is de kleinste maatgevend. - Alle boringen dienen een uniek nummer te hebben. - Alle boringen inmeten (maximale fout in horizontale vlak minder dan 3 meter). - In het veld documenteren met welk type boor en welke diameter boor gewerkt is. - Waarnemingsmethode documenteren: blote oog, zeven (maaswijdte)

	<p>documenteren).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Boorkernen beschrijven volgens de ASB; beredeneren indien een andere boorbeschrijving gebruikt is dan voorgeschreven in het PvE. - Documentatie van de beschrijving analoog of digitaal.
Verspreidingskaart (in analoge vorm)	<ul style="list-style-type: none"> - RD-coördinaten. - Identificatie. - Noordpijl. - Legenda. - Begrenzings onderzoeksgebied en plangebied.
(Deel)rapport booronderzoek	<ul style="list-style-type: none"> - Omvat alle gedocumenteerde gegevens. - Zie voor de overige kwaliteitseisen VS05.

VS04

Uitvoeren geofysisch onderzoek

Toelichting

Bij het IVO kan gekozen worden uit verschillende onderzoeksmethoden om de archeologische verwachting te toetsen en de eventuele archeologische vindplaatsen te waarderen. Voor het geofysisch onderzoek mag gekozen worden, als aannemelijk gemaakt is dat het voorkomen van archeologisch materiaal of structuren in de bodem een meetbaar contrast veroorzaakt. De keuze voor een bepaalde geofysische methode en de uitvoeringswijze moeten bepaald worden door een partij met bewezen expertise, bij voorkeur met een specialisatie in de archeologie. De gekozen geofysische methode moet aansluiten bij het verwachte contrast. Deze specificatie is niet van toepassing op metaaldetectie. Via de website van de SIKB kan de KNA-leidraad 'Geofysisch Onderzoek (Guideline English Heritage)' gedownload worden. Deze leidraad is een Engelse *guideline*, de zogenaamde 'Guidelines Geophysical Survey in Archaeological Field Evaluation' van English Heritage. Het wordt aanbevolen deze leidraad in samenhang te lezen met een speciaal daarvoor opgestelde Nederlandse toelichting, 'KNA-Leidraad Geofysisch Onderzoek toelichting'. Ook deze kan gedownload worden van de website van SIKB. De toelichting is tevens een praktische leeswijzer bij en introductie op de betreffende leidraad.

Producten

- Ruwe dataplots
- Geïnterpoleerde dataplots
- (Deel)rapport geofysisch onderzoek

Kwaliteitseisen

onderwerp	kwaliteitseis(en)
Uitvoeren geofysisch onderzoek	<ul style="list-style-type: none"> - Er wordt gewerkt vanuit een verwachtingsmodel (steekproef met voorkennis). Dit betekent dat het gehele gebied waar archeologische waarden vermoed worden, moet worden onderzocht. - Tijdens de uitvoering moet gedocumenteerd worden welke terreinen met welke methode onderzocht zijn. - De spatiëring van het grid moet kleiner zijn dan de kleinste afmeting van de in kaart te brengen structuren. - Beargumenteer de keuze voor lokaal grid (met meetlint) of GPS (welk systeem etc). Geef en documenteer van elke meting de locatie (lokale x en y). Als in een rechthoekig grid gewerkt wordt, moeten de hoekpunten ingemeten worden (landelijke x en y); als in lijnen gewerkt wordt, het begin- en eindpunt van de lijnen inmeten (landelijke x en y). Indien losse metingen gedaan worden, de locatie van elke meting apart documenteren (landelijke x en y). Alle objecten die de metingen kunnen verstoren moeten in kaart gebracht worden (bv. kabels en leidingen, paden, bomen); evenzo vergravingen of opgebracht materiaal, voor zover zichtbaar; en tevens de wijze aangegeven worden waarop gegevens in kaart gebracht zijn (bv. kabels en leidingen op basis van gegevens van kabelbeheerders KLIC). - Het reliëf van het onderzoeksgebied moet gedocumenteerd worden wanneer deze gebruikt wordt bij de interpretatie van de meetgegevens (m.a.w. wanneer verschillen in hoogteligging van invloed zijn op de meetresultaten). Er kan volstaan worden met relatieve hoogte bepaling. - Specificatie gebruikte apparatuur en software. - Gebruikte instellingen apparatuur:<ul style="list-style-type: none"> - Weerstandsmeter: spanningsverschil, configuratie, elektrode afstanden, gevoeligheid; - Magnetometer: sensorafstand, gevoeligheid; - EM 30 serie: horizontaal/ verticaal, in fase/ kwadratuur, spoelafstand; - Grondradar: frequentie en afstand tussen antennes, time window). - Documenteren van de op de data uitgevoerde bewerkingen.

onderwerp	kwaliteitseis(en), vervolg
Geïnterpo- leerde data plots (in analoge vorm)	<ul style="list-style-type: none"> - RD-coördinaten. - Identificatie. - Noordpijl. - Legenda.
(Deel) rapport geofysisch onderzoek	<ul style="list-style-type: none"> - Omvat alle gedocumenteerde gegevens; - In het rapport moet een tekening opgenomen worden met de survey-lijnen en de ondergrond, en met de argumentatie waarom een bepaalde opzet is gekozen (lokaal grid, GPS-inzet, onderlinge afstand lijnen, willekeurig grid etc). - Zie voor de overige kwaliteitseisen VS05.

VS05 **Opstellen standaardrapport IVO - O/P**

Toelichting

De verschillende onderdelen van het onderzoek, van vraagstelling (archeologische verwachting) tot resultaten, worden vastgelegd in een rapport. Algemeen uitgangspunt is dat verslag moet worden gedaan van de werkwijze en van de verkregen informatie. Het rapport moet controleerbaar (naspeurbaar) zijn m.b.t. de geraadpleegde bronnen en toetsbaar m.b.t. de onderbouwing van de archeologische verwachting en gekozen onderzoeksmethode, in dit geval oppervlaktekartering, boor- of geofysisch onderzoek of een opgraving van beperkte omvang (proefsleuven, proefputten). De genoemde kaarten kunnen indien mogelijk gecombineerd worden. In het rapport komen de volgende gespecificeerde onderdelen aan de orde.

Producten

- Standaardrapport voorzien van een ISBN-nummer en/of ISSN-nummer

Kwaliteitseisen

onderwerp	kwaliteitseis(en)
Titel	- Titel bevat een directe verwijzing (gemeente, toponiem/straatnaam) naar het plangebied.
ISBN / ISSN-nummer	- ISBN-nummer kan digitaal aangevraagd worden via www.ISBN.nl . Een International Standard Serial Number (ISSN-nummer) kan voor een tijdschrift of andere seriële, Nederlandse uitgave – zonder kosten- aangevraagd worden bij het ISSN Centrum Nederland van de Koninklijke Bibliotheek, mits de publicatie voldoet aan de opnamecriteria van het Depot van Nederlandse Publicaties. Bij levering aan het depot wordt de titel met ISSN opgenomen in de Nederlandse Bibliografie en in de wereldwijde ISSN-database (zie www.kb.nl).
Administratieve gegevens (algemeen)	- Datum (verschijning rapport). - Opdrachtgever. - Uitvoerder. - Bevoegde overheid (gemeente, provincie, rijk). - OM-nummer. - Locatie onderzoeksgebied en plangebied (gemeente, plaats, toponiem, 4 x/y coördinaten of een centrumcoördinaat). - Periode waarin het onderzoek daadwerkelijk uitgevoerd is. - (Digitale) kaart onderzoeks- en plangebied. - Beheer en plaats documentatie.
Samenvatting	- Nederlandstalig. - Vermelding vraagstelling, gevolgde onderzoeksmethode en resultaten.
Beschrijving van de onderzoeksopdracht	- Een verwijzing naar het PvA of het PvE indien van toepassing. - Vraagstelling met betrekking tot het onderzoeksgebied. - Het gespecificeerde archeologische verwachtingsmodel. - Doelen en wensen van de opdrachtgever. - Randvoorwaarden (indien van toepassing).
Werkwijze	- Beschrijving en onderbouwing van de gekozen onderzoeksmethode.
Resultaten	In dit onderdeel wordt verslag gedaan van de uitkomsten van het onderzoek c.q. het resultaat van de toetsing van de gespecificeerde verwachting. Minimaal aanwezig moeten zijn: - Kaart(en) met de verspreiding van vondsten, artefacten of indicatoren bij oppervlaktekartering of booronderzoek; - Kaart(en) met verstoorde en/of niet toegankelijke terreinen; - De lithologische profielen (grafisch weergegeven boorstaten) met beschrijving van alle boringen bij booronderzoek;

	<ul style="list-style-type: none"> - Bij geofysisch onderzoek minimaal een weergave van de ruwe data van de metingen. De range (minimum en maximum) van de gemeten waarden moet hierop duidelijk en in de juiste eenheden aangegeven worden; - Een catalogus van vindplaatsen en vondsten; - Een beschrijving van de vindplaatsen: locatie, complextypen, datering, diepteligging, in tekst en kaart.
Waardestelling	<ul style="list-style-type: none"> - Waardestelling voldoet aan de kwaliteitseisen VS06 en de bijlage waarden.
Selectieadvies	<ul style="list-style-type: none"> - Er wordt een selectieadvies opgesteld in overeenstemming met de waardering, het heersend archeologiebeleid en de vigerende selectiecriteria. - Zie voor verdere kwaliteitseisen VS07.

VS06

Waarderen

Toelichting

Het rapport van een inventariserend veldonderzoek bevat een waardering van vindplaatsen (waardestelling). Aan de hand van de gegevens uit een inventariserend veldonderzoek wordt op voorgeschreven wijze de waardestelling vervaardigd. Er wordt bekeken welke waardestellende elementen op de vindplaats(en) aanwezig zijn en wat de kwaliteit daarvan is. Vervolgens wordt dit afgezet tegen wat al bekend is over vergelijkbare sites in de regio en in de betreffende periode. Zie tabel 1 voor aanvullende informatie.

Producten

- Waardestelling

Kwaliteitseisen

De waardestelling maakt deel uit van het standaardrapport en bevat de resultaten van de hieronder weergegeven stappen en de eindconclusies omtrent de behoudenswaardigheid van vindplaatsen. In KNA-bijlage IV 'waarderen van vindplaatsen' wordt het proces van waarderen uitgebreid beschreven.

Het proces van waarderen vindt plaats in een aantal stappen:

1. Waardering op basis van belevingsaspecten

In deze stap worden vindplaatsen gewaardeerd op criteria die van belang zijn voor hun belevingswaarde, te onderscheiden in 'schoonheid' en 'herinneringswaarde'.

2. Waardering op basis van fysieke criteria

Deze waardestelling vindt plaats op de criteria 'gaafheid' en 'conservering'.

3. Waardering op basis van inhoudelijke criteria

In deze stap worden vindplaatsen gewaardeerd op wetenschappelijk belang. De wetenschappelijke waarde wordt gemeten aan de hand van vier criteria: zeldzaamheid, informatiewaarde, context- of ensemblewaarde en representativiteit. Deze criteria zijn toepasbaar op verschillende ruimtelijke schaalniveaus, zowel op het niveau van de individuele vindplaats als op het niveau van gebieden waarin meerdere vindplaatsen aangetroffen zijn. Ook de archeoregio, grotere gebieden waarbinnen er zowel in genetisch als in ruimtelijk opzicht een zeker verband bestaat tussen archeologie en landschap, kan hierbij een belangrijke rol spelen.

In onderstaande tabel zijn de criteria systematisch weergegeven. In het bijbehorende referentiedocument (zie KNA-bijlage IV Waarderen van vindplaatsen) worden de stappen in het proces van waardering gegroepeerd weergegeven en de betreffende waarderings-sleutels beschreven.

Voor het omschrijven van de parameters voor de fysieke kwaliteit (nulmeting) van de vindplaats dienen aanvullend de parameters uit de KNA-leidraad Standaard Archeologische Monitoring (SAM)⁶ gebruikt te worden.

---

⁶ Verkrijgbaar via de SIKB. Zie www.sikb.nl (in downloadversie).

Waarden	Criteria	Parameters
Beleving	Schoonheid	<ul style="list-style-type: none"> - Zichtbaarheid vanaf het maaiveld als landschapselement - Vorm en structuur - Relatie met omgeving
	Herinneringswaarde	<ul style="list-style-type: none"> - Verbondenheid met feitelijke historische gebeurtenis - Associatie met toegeschreven kwaliteit of betekenis
Fysieke kwaliteit	Gaafheid	<ul style="list-style-type: none"> - Aanwezigheid sporen - Gaafheid sporen - Ruimtelijke gaafheid - Stratigrafie intact - Mobilia in situ - Ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling - Ruimtelijke relatie tussen mobilia en sporen - Aanwezigheid antropogeen biochemisch residu - Stabiliteit van de natuurlijke omgeving
	Conservering	<ul style="list-style-type: none"> - Conservering artefacten (metaal/overig) - Conservering organisch materiaal
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid	<ul style="list-style-type: none"> - Het aantal vergelijkbare vindplaatsen (complextypen) van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode, binnen dezelfde archeoregio, waarvan de aanwezigheid is vastgesteld - Idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart (indien mogelijk/vereist)
	Informatiewaarde	<ul style="list-style-type: none"> - Opgraving/onderzoek van vergelijkbare vindplaatsen binnen dezelfde archeoregio (minder/meer dan 5 jaar geleden; volledig/partieel) - Recent en systematisch onderzoek in de betreffende archeoregio - Recent en systematisch onderzoek van de betreffende archeologische periode - Passend binnen vastgesteld onderzoeksprogramma van universitair instituut, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed of anderen
	Ensemblewaarde	<ul style="list-style-type: none"> - Synchronie context (voorkomen van vindplaatsen uit dezelfde periode binnen de microregio) - Diachrone context (voorkomen van vindplaatsen uit opeenvolgende perioden binnen de microregio) - Landschappelijke context (fysisch- en historisch-geografische gaafheid van het contemporaine landschap) - Aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten in de directe omgeving
	Representativiteit	<ul style="list-style-type: none"> - Kenmerkendheid voor een bepaald gebied en/of periode - Het aantal vergelijkbare vindplaatsen van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld en waarvan behoud is gegarandeerd - Idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart

Tabel 1. Waarderingscriteria en parameters.

VS07

Opstellen selectieadvies

Toelichting

Nadat de vindplaats gewaardeerd is, wordt een selectieadvies opgesteld. Hierbij dienen archeologen zich strikt op inhoudelijk archeologische argumenten te baseren. Het gaat om het advies met betrekking tot de behoudenswaardigheid van een vindplaats (op basis van de waarderingscriteria). Het selectiebesluit en de te nemen maatregel (opgraven, fysiek beschermen, archeologisch begeleiden of vrijgeven) is voorbehouden aan de bevoegde overheid.

Producten

- Selectieadvies

Kwaliteitseisen

onderwerp	kwaliteitseis(en)
Motivatie gemaakte keuzes	<ul style="list-style-type: none"> - Bij een advies tot behoud, een redengevende omschrijving. - Bij een advies tot opgraven, de probleem- en doelstelling van het geadviseerde onderzoek. - Er dient rekening gehouden te worden met het vastgestelde archeologisch beleid (bijvoorbeeld gestelde prioriteiten) van de bevoegde overheid. Het is niet toegestaan rekening te houden met andere beleidskeuzes of -prioriteiten: die afweging maakt deel uit van het <i>selectiebesluit</i> en is voorbehouden aan de betreffende overheid zelf.